

מבעל דף היומי בעיון

סיכום גפ"ת, רא"ש, רמב"ם, רי"ף, ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף

כולל ומכון ראש פינה:

כולל יום שלם ללימוד כל הש"ס וד' חלקי השו"ע בעיון במשך 17 שנה | כולל יום שלם ללימוד דף היומי בעיון | כולל יום שלם ללימוד אבן העזר בעיון | פרויקט "אבן ברורה", והוא כעין משנה ברורה על אבן העזר | כולל ערב שלוש שעות ללימוד דף היומי בעיון | כולל ערב שעתיים ליבו הפץ | כולל שישי שבת | רשת שיעורי תורה ללימוד דף היומי במלגה מכובדת למגידי שיעורים | 30 ספרי עזר על שלחן ערוך אבן העזר | ספרי "השינון" על ד' חלקי השו"ע, לדיעת ד' חלקי השו"ע בלימוד עמוד יומי, בהמלצת גדולי ישראל מכל העדות וההוגים | מבחנים ארציים לאברכים ובחורים במלגה על דף היומי בעיון | סיכומים יומיים של דף היומי בעיון בעברית, אנגלית, ספרדית וצרפתית | קמחא דפסחא | עזרה וסיוע לנוקדים ואברכים עמלי תורה

יום א' כ"א חשוון - יום שבת כ"ז חשוון תשפ"א

שבוע פרשת וירא

העלון מוקדש לרפואת:
רפאל סרדר בן אדל הי"ו
שמחלים מהקורונה, זכות התורה וזכות הרבים יעמדו בערו
ובעד כל משפחת סרדר לחוקם ולאמצם ולהחזירם לאתנם
הראשון במהרה, אמן

מסכת עירובין צ"א-צ"ז

העלון מוקדש לרפואת:
מרי מרים עטיה בת רחל הי"ו
שמחלימה מהניתוח, זכות התורה
וזכות הרבים יעמדו בעדה
לחוקה ולאמצה ולהחזירה לאיתנה הראשון במהרה, אמן

דף צ"א

וכתב ע"ז המחצית השקל, דלדעתו יש לחלק דהסוגיא כאן מיירי בשעת הסכנה שהיו אסור להם כלל לקרוא בפרהסיא והקריאה תתבטל לגמרי עד שתבטל הגזירה, וכה"ג התיירו, אבל התוס' מיירי שבדרך מקרה שכחו להביא הס"ת לביהכנ"ס קודם שבת, דכיון דאינו רק דרך מקרה פעם אחת לא התיירו. עוד תירץ עפ"י תוס' בכתובות [ו' א ד"ה מתוך], דאין ללמוד ממחיצה שאינה מעורבת לכרמלית דחמורה טפי, ואתי שפיר שהתוס' והרשב"א מיירי להדיא בכרמלית, וכיון דחמור לא הותר שבות, אבל בסוגיין איירי בענין טלטול מגג לעליה וקרפף דין חצר שאינה מעורבת יש לו, שכיון שהוא יותר קל התיירו שבות לצורך מצוה"א.

דף צ"א

אמר רב יהודה ... לדברי רבי שמעון: כולן רשות אחת הן ... תניא כוותיה דרב יהודה; אמר רבי: כשהיינו לומדים תורה אצל רבי שמעון בתקוע היינו מעלין שמן ואלונטית מגג לגג, ומגג לחצר, ומחצר לחצר, ומחצר לקרפף, ומקרפף לקרפף אחר, עד שהיינו מגיעין אצל המעיין שהיינו רוחצין בו. אמר רבי יהודה מעשה בשעת הסכנה והיינו מעלין ספר תורה מחצר לגג ומגג לחצר ומחצר לקרפף לקרות בו. אמרו לו: אין שעת הסכנה ראייה.

דף צ"ב

משנה. גג גדול סמוך לקטן - הגדול מותר והקטן אסור. חצר גדולה שנפרצה לקטנה - גדולה מותרת וקטנה אסורה, מפני שהיא כפתחה של גדולה. גמרא. למה ליה למיתני תרתי? - לרב קתני גג דומיא דחצר; מה חצר מנכרא מחיצתא - אף גג נמי מנכרא מחיצתא. ולשמואל גג דומיא דחצר; מה חצר דקא דרסי לה רבים - אף גג נמי דקא דרסי ליה רבים ...

בשו"ע [סימן ש"ז סעיף ה'] הביא מחלוקת אם בדבר האסור משום שבות מותר לומר לגוי לעשות בשבת לצורך מצוה [וכגון לומר לגוי בשבת לעלות באילן להביא שופר, שהאיסור לעלות באילן הוא שבות], ועי' ס' תקפ"ו שפסק להתיר, וע"ע ס' רע"ו ס"ג לענין מלאכה דאורייתא.

מתבאר ברש"י, דגגות או חצירות של שני אנשים שיש מחיצה ביניהן, אפילו יש פירצה במחיצה, מותר בעל הגג או בעל החצר לטלטל מביתו לגגו או לחצירו, ואין חבירו אוסר עליו. אך במה דברים אמורים, כשיש לפירצה זו דין "פתח". דהיינו שהיא פחות מעשר אמות, ויש מצדי הפירצה "גיפופי" [כעין מזוזות], אבל אם אין מצדי הפירצה גיפופי או שהיא רחבה עשר אמות ומעלה, אין מקום הפירצה חשוב

ובמג"א [שם ס"ק ח'] הקשה על שיטת האוסרים, דהלא בגמ' כאן אמרו שהעלו ס"ת מגג לחצר לקרות בו, משמע דשרי לטלטל חוץ לעירוב מפני קרה"ת, ותירץ המג"א, דאין מדמין בשבותין [וכמו שהביא שם ס"ק ז' בשם הרב המגיד דאף לגבי מילה שהוא מצות עשה שיש בה כרת לא התיירו שבות אחד רק שבות דשבות, ובמקום ישוב ארץ ישראל התיירו שבות גמורה כמבואר בס' ש"ו סי"א].

א ובאגלי טל מלאכת טוחן אות ל"ח ס"ק ו' בהג"ה תירץ, דשאני שעת סכנה שגזרו הגוים שלא לעשות המצות דצריכין ישראל אפילו למסור את נפשם, וכ"ש ששבות נדחה בכה"ג.

ובמחצית השקל הביא מספר אליה רבה להקשות, שהרי שיטת האוסרים אמירה לגוי בשבות לצורך מצוה הוא שיטת התוס' בגיטין [ח' ב' ד"ה אף על גב], ושם כתבו להדיא דאין ללמוד ממילה היתר לומר לגוי להביא ספר בשבת דרך כרמלית, דדוקא משום מילה עיי"ש. הרי דאפילו בספר לא התיירו, ואפשר לחלק בין ללמוד בו ובין לקרות בו [ר"ל בצבור]. מיהו בהגהות מיימוני העתיק דברי התוס' להביא ס"ת, וס"ת סתמא לקרות בו הוא, וכ"ה ברשב"א שם בגיטין להביא ס"ת לקרות בו, וצ"ע.

כולל ומכון ראש פינה:

"פתח", אלא "פירצה". ולכן, אסור להוציא מן הבית לגג או לחצר. וטעמו של דבר, כיון שנפרצו שתי הרשויות זו לזו "הוי להו כולהו כדיורי רשות אחת" [ראה רש"י לעיל ע"ז ב' ד"ה יותר מכאן]. ולכן המוציא מן הבית לגג או לחצר, הרי הוא כמוציא מביתו שלו, לגג וחצר המשותפת לו ולחבירו. ואסור להוציא מרשותו הפרטית לרשות משותפת, עד שיערבו בני הרשות המשותפת ביניהם.

דין זה הוא אף לדעת רבי מאיר ורבי שמעון בריש פירקין הסוברים כי גגות רשות אחת הן, כי גם לדבריהם הן נחשבים לרשות אחת רק לענין היתר הוצאה של חפץ מגג לגג, אבל להוציא חפץ מביתו אל גגו של חבירו, לפי כולם אסור עד שיערבו. ולכן, אם אירע שנפרץ גגו של חבירו, אסור להוציא מביתו אף לגגו שלו, היות והפירצה גורמת שיחשב גגו כאילו הוא משותף לו ולחבירו.

ומה ששנו במשנה גם 'גג' וגם 'חצר', לרב הסובר לעיל [צ' א'] דלא אמרינן גוד אסיק במחיצות שאינן ניכרות, שנינו חצר ללמדנו על גג דבעינן מחיצות הניכרות, ולשמואל שגם באופן כזה אמרינן גוד אסיק, שנינו גג ללמדנו על חצר דהאיסור הוא דוקא במקום שיש דריסת הרבים, ומה דאסור לטלטל בגג הקטן הוא מחמת דהוי מחיצה הנדרסת.

וברא"ש העתיק רק את דברי רב, וכתב הבי"י [סי' שע"ד], דמשמע מדבריו דהכי קי"ל.

עוד כתבו **התוס'** [לעיל פ"ט א' ד"ה במחיצות] **והרא"ש** כאן, דגגין שלנו שבולטין ראשיהן לרשות הרבים ואין היכר מחיצה בשוליהם, הויין כרמלית ואסור לטלטל על גבן ד' אמות. ואין לומר כיון שאין שם רבים שגבוה הוא אין נעשה כרמלית אלא מקום פטור. דלא אשכחן בשום דוכתא דבמקום שהוא רחב ארבעה שיהא נקרא מקום פטור. ומה שאין שם רבים אי"ז זיבה שלא יהיה כרמלית כדמצינו בבית שאין תוכו עשרה וקירוי משלימו לעשרה אף על פי שמוקף מחיצה מארבע רוחות לא שלטי ביה רבים והוי כרמלית, וכן בגג באופנים האסורים לרבי מאיר ולרבנן.

ואף שאמרו בשבת [ד"ב] אין כרמלית למעלה מעשרה, היינו שאין הכרמלית נמשכת למעלה מעשרה מכח מה שבחלקה היא נמוכה. ומה שגוזזטרא שהיא למעלה מן המים היא כרשות היחיד שרק בשביל לדלות בה המים הצריכו לעשות מחיצה אבל משמע דלטלטל על גבה מותר, היינו כיון דליכא אלא בקיעת דגים תחתיה הוי רשות היחיד כמו טרסקל. ואפילו לרבנן החולקים על רבי יוסי ברבי יהודה בטרסקל וסוברים שתחתיו אינו רה"י, כאן הם מודים כיון דליכא אלא בקיעת דגים. עוד י"ל, דהחלון פתוח לגוזזטראות וממילא הוי ליה חורי רשות היחיד. ובאמת ה"ה לגבי גג, דאם יש חלון ארבעה על ארבעה פתוח לגג הוי כחורי רשות היחיד אף על גב דלית ליה מחיצות.

אמנם כתב, דבירושלמי משמע דזיזין וגוזזטראות הבולטין מן הכותל אינם כרמלית אפילו הם רחבים ארבעה אלא הוא מקום פטור, ולפי"ז צ"ל דכיון שהוא למעלה מעשרה בבית שאין תוכו עשרה וקירוי משלימו לעשרה. אמנם בגמרא דידן משמע דגג הוי כרמלית כשלא מינכרא מחיצתא, וכן משמע ברש"י כאן.

בשו"ע [סימן שע"ד סעיף ד'] כתב: גג קטן שנפרץ קודם שבת במילואו לגג גדול, קטן אסור להעלות עליו כלים ששבתו בבית וגדול מותר; והוא שיהיו מחיצות הבית ניכרות למי שעומד על הגג, אבל אם אינם ניכרות, כגון שהגג בולט עליהם, הוי כרמלית אלא אם כן פתוח לו מהבית חלון ארבע על ארבע.

כתב **המג"א** [ס"ק ה' ובמשנ"ב ס"ק כ"ח], **דבתוס' והרא"ש** הנ"ל בדין גגין שהם כרמלית משמע דוקא כשבולט ד' אמות לרה"ר ורה"ר מהלכת תחתיו אם כן הוי אותה בליטה כרמלית וכל שאר הגג נפרצה לו במלואו, אבל אם אין בולט לא, דלא גרע מעמוד דהוי רשות היחיד בסי' שמ"ה ס"י. ומ"מ כששני הגגין פרוצים זה לזה אוסרין זה על זה, וכ"כ **הרשב"א** בגיטין ע"ט [ועי' בביאור הלכה סוף שי' שמ"ה].

כתב **המשנ"ב** [ס"ק כ"ט], דמה שמועיל מה שפתוח לו חלון ארבע על ארבע, הוא רק להתיר להשתמש על גג בכלים ששבתו בתוכו דיש עליו עי"ז שם רה"י, אבל להעלות עליו כלים ששבתו בבית אסור כ"ז שלא עירבו יחד כיון שאין המחיצות ניכרות עליו.

ובדין חצר כתב **בשו"ע** [סימן שע"ד סעיף ג'] : חצר קטנה שנפרצה קודם שבת במילואה לגדולה, ואין בפרצה יותר מי' אמות, גדולה מותרת להוציא כלים ששבתו בבית לחצרה, אם עירבה לעצמה, וקטנה אסורה להוציא כלים ששבתו בבית לחצרה, אלא אם כן עירבו יחד. והיינו כשנכנסין כותלי קטנה לגדולה וכשכותלי קטנה מופלגים ג"ט מכותלי אורך הגדולה, דאם לא כן היתה קטנה ניתרת ע"י נראה מבחוץ ושוה מבפנים.

כתב **המשנ"ב** [ס"ק י'] על מש"כ **בשו"ע** 'שנפרצה קודם שבת', דאלו בשבת אמרינן כיון שהותרה הותרה.

כתב **בביאור הלכה** [ד"ה וקטנה] בשם **הפמ"ג**, הכלל ד'מלואה' נקרא היכא דלית ליה פס ד' בחצר או פס משהו מכאן ומכאן [או טפח לדעה אחת] נקרא מלואה ואסור אם נפרץ למקום האסור ואם נפרץ לחצר צריך עירוב אחד לשניהם ואם הפרצה יותר מעשר אמות הוי פרצה ג"כ ואסור [פמ"ג].

עוד כתב [ד"ה וכשכותלי] בשם **הגר"א**, דמש"כ **בשו"ע** דהקטנה נאסרת כשמופלגת מכותלי אורך הגדולה ג"ט, סגי אף בכותל אחד שמופלג. ור"ל דאף אם היה רק כותל אחד מופלג ג"ט והשני היה פחות מזה ג"כ אסור דמה מהני שנאמר לבוד מצד אחד הרי בעינן דוקא פס משהו מכאן ומכאן או פס רחב ד' טפחים מצד אחד.

צבור בגדולה ושליח צבור בקטנה - יוצאין ידי חובתן. ציבור בקטנה ושליח צבור בגדולה - אין יוצאין ידי חובתן. תשעה בגדולה ויחיד בקטנה - מצטרפין, תשעה בקטנה ואחד בגדולה - אין מצטרפין. צואה בגדולה - אסור לקרות קריאת שמע בקטנה, צואה בקטנה - מותר לקרות קריאת שמע בגדולה.

כתבו התוס' והרא"ש לגבי צירוף למנין, שהוא הדין לחמשה בקטנה וחמשה בגדולה אין מצטרפין, אלא דאגב דנקט ברישא תשעה בגדולה, נקט נמי תשעה בקטנה בסיפא.

ובשו"ע [סימן נ"ה סעיף ט"ז] : חצר קטנה שנפרצה במילואה לגדולה, דהיינו שנפרצה קטנה במקום חיבורה לגדולה ונפל כל אותו כותל שהיה מפסיק ביניהם, ובגדולה נשארו משארית כותל זה שנפל פסים מכאן ומכאן, הגדולה כמופלטת מן הקטנה, ואין הקטנה מופלטת מן הגדולה אלא הרי היא כקרן זוית שלה. לפיכך, אם תשעה בגדולה ואחד בקטנה, מצטרפין שהקטנה נגררת אחר הגדולה והרי היא כאילו היא בתוך הגדולה, כיון שהרוב בגדולה, אבל אם היו תשעה בקטנה ואחד בגדולה, או חמשה בזה וחמשה בזה, אין מצטרפין.

עוד כתב [שם סעיף י"ז] : היה שליח צבור בקטנה וצבור בגדולה, מוציאין ידי חובתן, שהוא נגרר אחריהם. אבל אם היה ש"צ בגדולה וצבור בקטנה, אינו מוציאין ידי חובתן, שאין הרוב נגרר אחר היחיד.

וכתב במשנ"ב [ס"ק נ"ו], דאפילו אם היה עשרה בקטנה אין הוא מוציאין ידי חובתן, ואפילו האינדא דכולן בקיאין מ"מ אין לו לומר קדיש וקדושה שם כיון שבמקום שהוא עומד אין שם מנין, אבל כשיש מנין במקום הש"ץ ודאי מוציא אפילו אותם שהם אחורי בהכ"נ ושומעין ומכוונין וגם הוא מכוין שיוציא כל השומעים.

דף צ"ג

אמר רב יהודה: שלשה קרפיות זה בצד זה, ושנים החיצונים מגופפים והאמצעי אינו מגופף, ויחיד בזה ויחיד בזה - נעשה כשיירא ונותנין להן כל צורכן ודאי. אמצעי מגופף ושנים החיצונים אינן מגופפין, ויחיד בזה ויחיד זה [ויחיד בזה] - אין נותנין להם אלא בית שש, איבעיא להו: אחד בזה ואחד בזה ושנים באמצעי מהו? - אי להכא נפיק - תלתא הוו, ואי להכא נפיק - תלתא הוו. או דילמא: חד להכא נפיק, וחד להכא נפיק. ואם תימצי לומר: חד להכא נפיק וחד להכא נפיק; שנים בזה ושנים בזה, ואחד באמצעי מהו? הכא ודאי, אי להכא נפיק - תלתא הוו, ואי להכא נפיק - תלתא הוו, או דלמא: אימר להכא נפיק, ואימר להכא נפיק? - והלכתא: בעיין לקולא.

כתב הריטב"א [הו"ד בב"י סי' ש"ס], דמיירי שאינן פתוחים זה לזה ביותר מ'י, דאם היו יותר מ'י הוה ליה פרצה וגם מגופפין אסורים. כמ"כ כתב, דכל הסוגיא מיירי כשכתלי

קטנה נכנסין לגדולה, דאל"כ הרי קיימא לן נראה מבחוץ ושוה מבפנים נדון משום לחי וכולם חשובים מגופפין וכאילו אין אחד מהם נפרץ לחבירו ואין נותנין להם באחד מהם אלא בית סאתיים. עוד הביא, דרש"י ביאר 'נותנין להם כל צרכן' באמצעי, אמנם הראב"ד [הובא במאירי] פירשו, דאף בחיצונים נותנין להם כל צרכן, דכיון דנעשו שיירא באמצע הוה ליה אידך כחצר לאמצעי ונותנין לה בהם כל צרכן. וכתב הב"י דכן דעת הרשב"א, וכתב עוד הרב המגיד בשם הרשב"א דבעינן שלא יהא מקום בית סאתיים פנוי מכלום וכדלעיל [ט"ז ב'], ופשוט הוא.

ובשו"ע [סימן ש"ס סעיף ג'] : היו ג' והקיפו כל אחד לעצמו זה בצד זה ועירבו יחד, אם החיצונים רחבים והאמצעי קצר שנמצא האמצעי פרוץ במילואו לחיצונים והחיצונים שיש להם גיפופים עודפים עליו מכל צד, נותנים להם כל צרכם באמצעי אפילו הוא גדול הרבה, שאנו רואים כאילו כולם דרים בתוכו והרי יש שלשה ביחד. ואף בחיצונים נותנים להם כל צרכם, דכיון שנעשו שיירא באמצע הוה ליה אינך כחצר לאמצעי [דעת הראב"ד והרשב"א]. ויש אומרים שהחיצונים אינם מותרים אלא עד סאתים [דעת רש"י], ואם אחד מהם יותר מסאתים גם האמצעי אסור שהרי הוא פרוץ במילואו. ואם החיצונים פרוצים במילואם לאמצעי, והאמצעי מגופף ויחיד בכל אחד, אין נותנין לכל אחד אלא בית סאתים. ואם א' מהחיצונים יותר מבית סאתים, הוא לבדו אסור. ואם האמצעי יותר מבית סאתים, גם החיצונים אסורים שהרי הם פרוצים למקום האסור להם. אבל אם א' בכל א' מהחיצונים ושנים באמצעי, או שנים בכל א' מהחיצונים וא' באמצעי, נותנין לשני החיצונים כל צרכם דחשיבי כל מה שבאמצעי כאילו הוא בחיצונים. במה דברים אמורים, כשאינם פתוחים זה לזה יותר מעשרה, דאם כן הוה ליה פרצה וגם המגופפים אסורים [ריטב"א]. וכל זה כשכותלי קטנה נכנסין לגדולה וכשכותלי קטנה מופלגים ג' טפחים מכותלי אורך הגדולה דאז אוסרת הגדולה על הקטנה, דאם לא כן הוה ליה נראה מבחוץ ושוה מבפנים ונידון משום לחי [ר"ל דכמו לענין לחי קיי"ל דאף דשוה מבפנים כיון שנראה מבחוץ נידון משום לחי כן לעניננו. משנ"ב ס"ק כ"ט] וכולם חשובין מגופפין, וכאילו אין א' מהם נפרץ לחבירו, ואין נותנין להם באחד מהם אלא בית סאתים [כנ"ל].

כתב המג"א [ס"ק ד' ובמשנ"ב ס"ק י"ז], דמה שכתב בשו"ע דאם אחד מהחיצונים הוא יותר מסאתיים גם האמצעי אסור, היינו דוקא הוא שהוא פרוץ במילואו, אבל החיצון השני שרי.

עוד כתב [ס"ק ו' ובמשנ"ב ס"ק כ"ב] דלדעה הראשונה דב' החיצונים מותרים במקומותיהם ע"י מה שיש שיירא באמצע, דהרי היא כחצירם, ה"ה דלעיל כששנים בחיצונים ואחד באמצעי או להיפך, דלא רק החיצונים מותרים שהאמצעי נמשך אצלם, אלא גם האמצעי מותר דנחשב כחצר לחיצונות, וכן משמע ברב המגיד ובב"ח.

עוד כתב [ס"ק ז], דאפשר דלקולא נמי מהני פירצה יותר מי' דה"ל כאלו דרין כלן בקרפף אחת ונותנין כל צרכן [ועי' סי' שע"ב ס"ו]. וכתב בביאור הלכה [ד"ה ה"ל] דבספר תוספת שבת חולק עליו.

כתב המשנ"ב [ס"ק ט"ו], דהלכה כדעה קמייטא המקילה דב' החיצונים מותרים במקומותיהם ע"י מה שיש ששירא באמצע, ומ"מ לכתחילה אין כדאי להקל.

דרש מרימר: גידוד חמשה ומחיצה חמשה מצטרפין. אשכחיה רבינא לרב אחא בריה דרבא, אמר ליה: תני מר מידי במחיצה? - אמר ליה: לא. והלכתא: גידוד חמשה ומחיצה חמשה - מצטרפין ...

בשו"ע [סימן שס"ב סעיף ב'] כתב: תל שגבוה חמשה והשלימו לעשרה, שעשה עליו מחיצה גבוה חמשה, חשובה מחיצה לטלטל, ולכל דבר.

וכתב במשנ"ב [ס"ק י"א], דה"ה חריץ שעמוק ה' טפחים ועשה על שפת החריץ מחיצה גובה חמשה מצטרפין להחשב מחיצה של עשרה טפחים.

כתב בביאור הלכה [ד"ה תל וד"ה שעשה], יש להסתפק אם התל אין צריך שיהיה הה' טפחים דוקא בזקיפה דאם אינו זקוף ניחא תשמישתיה קצת להילוך ואינו יכול להצטרף להמחיצה, או דמהני אם מתלקט הה' טפחים מתוך שני אמות כמו שמהני לענין תל המתלקט עשרה טפחים בתוך ד' אמות. עוד יש להסתפק אם התל היה פחות מג"ט ועם המחיצה יהיה עשרה טפחים ואם נעשה עי"ז רה"י, דאולי כיון דפחות מג"ט בטל לגבי רה"ר ונמצא דעשה מחיצה רק של שמונה טפחים על רה"ר. עוד יש לעיין אם הרחיק משפתו ג"ט וכ"ש ד' טפחים דלכאורה לא מהני, דדומה למה ששינונו בסימן שנ"ח ס"ז דאם הרחיק מחיצה חדשה מהישנה ג"ט תו אינה מצטרפת עמה ושם הוא להקל, וממילא כאן יהיה ד"ז להחמיר, או דילמא דנחשוב כאלו היה תל עשוי באופן זה שעושה מתחלה חמשה ואח"כ מתרחק ג"ט ויותר ועולה עוד חמשה טפחים, דמסתברא דמצטרף כל שהוא מתלקט עשרה טפחים מתוך ד"א, ועי' ביאור הגר"א סימן שנ"ח ס"ב בהג"ה.

דף צ"ד

(מתחיל בדף צ"ג ב') אתמר, כותל שבין שתי חצירות שנפל, רב אמר: אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות, ושמואל אמר: - זה מטלטל עד עיקר מחיצה, וזה מטלטל עד עיקר מחיצה ... משנה. חצר שנפרצה לרשות הרבים משתי רוחותיה, וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו, וכן מבוי שנטלו קורותיו או לחיו - מותרים באותו שבת, ואסורים לעתיד לבא, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אם מותרין לאותו שבת - מותרין לעתיד לבא, ואם אסורין לעתיד לבא - אסורין לאותו שבת.

פירש רש"י דהטעם דלשמואל זה מטלטל עד עיקר מחיצה דאמרינן הואיל והותרה הותרה, ומיירי בכלי הבית, דאם בששבתו בחצר אפילו מחצר לחצר נמי. ופסקו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם [פ"ג הכ"ה] כשמואל.

אמנם במשנה שלאחר מכן מבואר, דאם החצר נפרצה לרה"ר, לדעת ר' יהודה מותרים באותה שבת כיון שהותרה הותרה אבל לעתיד לבוא אסורים, ולר' יוסי אם מותרין לאותו שבת מותרין לעתיד לבא, ואם אסורין לעתיד לבא אסורין לאותו שבת. ומבואר לקמן [צ"ה א'] דכונת ר' יוסי לאסור גם באותה שבת, ונפסקה שם הלכה כר' יוסי. וכתב הב"י [סי' שע"ד], דאף שפסקו הפוסקים כשמואל דמותר לטלטל בכותל חצר שנפרץ בשבת לחצר אחרת כנ"ל, שם הטעם דלא נפרץ אלא לחצר אחר שבעצם הוא רשות היחיד כמוהו והאיסור טלטול הוא רק משום שהוא של שני אנשים, אבל כשנפרץ לרשות אחרת ממש דהיינו לרשות הרבים או לכרמלית לא אמרינן ביה הואיל והותרה הותרה.

וכתב עוד, דנתבאר בסימן שמ"ו שאסור להעביר ארבע אמות בכרמלית, וכיון שחצר זו היא כרמלית אסור לטלטל יותר מארבע אמות אפילו בתוכה, וכל שכן מחוצה לה. אמנם יש בזה חומרא בנפרצה לרשות הרבים או רשות מבנפרצה לכרמלית, דבנפרצה לרשות הרבים או רשות היחיד אסור לטלטל מהחצר להם אפילו בתוך ארבע אמות, ואילו בנפרצה לכרמלית מותר לטלטל מהחצר לכרמלית תוך ארבע אמות [עי' סי' שע"ב ס"ב. ושיעור הפרצה עי' בסימן שס"א].

ובשו"ע [סימן שע"ד סעיף ב'] כתב: היה כותל בין שתי חצרות ועירבה כל אחת לעצמה, ונפרץ הכותל בשבת, מותרים לטלטל כל השבת כל אחד בחצרו אפילו כלי הבית. אבל חצר שנפרצה בשבת לרשות הרבים או לכרמלית, אסור.

כתב המג"א [ס"ק ג'] ע"ד הב"י דכשנפרץ לכרמלית יש להקל לטלטל מחצר לכרמלית תוך ד' אמות, דאפשר דאע"פ שנפרץ שם חצר עליו ואסור לטלטל ממנו לכרמלית [ועיין בגמ' דף ו' ודף כ"ד]. ובביאור הלכה [ד"ה לכרמלית] הביא דבריו, וכתב דבתוספת שבת והגרעק"א הביאו ראייה מתוספות בשבת [דף ט'] דמותר, ובספר נהר שלום הביא דבעבודת הקודש איתא בהדיא לאיסור, וכן בתו"ש הנ"ל הוכיח מרש"י [דף כ"ד] לאיסור, וע"כ נראה שאין להקל.

משנה. חצר שנפרצה לרשות הרבים משתי רוחותיה, וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו, וכן מבוי שנטלו קורותיו או לחיו - מותרים באותו שבת, ואסורים לעתיד לבא, דברי רבי יהודה. רבי יוסי אומר: אם מותרין לאותו שבת - מותרין לעתיד לבא, ואם אסורין לעתיד לבא - אסורין לאותו שבת. גמרא. במאי עסקינן ... אמר רב: לעולם בעשר, וכגון שנפרצה בקרן זוית, דפיתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי. וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו. מאי שנא מרוח אחת - דאמרינן פי תקרה יורד וסותם משתי רוחות נמי, לימא פי תקרה יורד וסותם! - אמרי דבי רב משמיה דרב: כגון שנפרץ בקרן זוית, וקירוי

באלכסון, דליכא למימר פי תקרה יורד וסותם. ושמואל אמר: אפילו ביתר מעשר ... הכא נמי: כגון שנפרץ בקרן זוית, וקירוי בארבע. שמואל לא אמר כרב - אלכסון לא קתני. ורב לא אמר כשמואל: אם כן היא ליה אכסדרה, ורב לטעמיה, דאמר: אכסדרה מותר לטלטל בכלה ...

האופנים בהם 'פי תקרה יורד וסותם'

מבואר בגמ' לדברי רב, דבחצר מיירי בפתח עשר אלא שנפרץ בקרן זוית ולכך לא הוי טפח, ולענין בית מבואר ב' דברים, חדא שנפרץ ב'קרן זוית', ושנית ש'קירוי באלכסון'. ופירש רש"י, דקירוי באלכסון היינו בשיפוע כעין גגים שלנו דליכא פה. והתוס' והרא"ש כתבו ע"ז דלא נהירא, אלא היינו שנפרצה התקרה באלכסון עם המחיצות בקרן זוית. וכתב הרא"ש, דהטעם לזה שאין אומרים פי תקרה בכהאי גוונא הוא כיון שהטעם של פי תקרה הוא דומה לפתח ואין רגילות לעשות פתח בקרן זוית. ובטור [סי' שס"א] כתב גם הדין דאין פי תקרה בגג משופע [כדברי רש"י] וגם דאין פי תקרה באופן שהגג נפרץ באלכסון [כפירוש התוס' והרא"ש], וביאר הב"י, דגם לשיטת התוס' והרא"ש שחלקו על רש"י בביאור גמ' דידן, מ"מ בעצם הדין לא חלקו עליו.

וכתב הב"י בשם הרב המגיד, שיש מפרשים בהיפך שאם נפרצו הקיר והתקרה יחד באלכסון אמרינן פי תקרה יורד וסותם, אבל כאן מיירי שהתקרה נשארה שלימה ובוה לא אמרינן אמצע התקרה שהוא באלכסון יורד.

והרמב"ם כתב [פי"ז הל"ה] וזה לשונו: בית או חצר שנפרץ קרן זוית שלה ב' אמות, הרי זה אסור לטלטל בכלו, אף על פי שכל פרצה שהיא עד 'אמות כפתח אין עושין פתח בקרן זוית, ואם היתה שם קורה מלמעלה על אורך הפרצה רואין אותה שירדה וסתמה ומותר לטלטל בכלו, והוא שלא תהיה באלכסון. עכ"ל. וכתב הרב המגיד שכונתו אינה מבוארת.

ב והביא בזה הב"י הגמ' לעיל [כ"ה א'] דנחלקו רבה ורבי זירא בדין קרפף שגודלו בית שלש סאין שלא הוקף לדירה, וקירה [עשה גג] בו בית סאה, ונשאר גודלו הבלתי מקורה בית סאתים בלבד, והמקורה פחות מבית סאתים אם האויר וההיקף שתחת הקירוי, מצטרפים לעשותו "יותר" מבית סאתיים, דלא אמרינן בזה פי תקרה יורד וסותם דמיירי ד'עביד כי אורזילא', ופירש"י גג משופע דליכא פה, ובתוס' שם הביאו פירושו ולא דחוהו, ואף דשם נפסק להלכה כדברי רבי זירא דאי"ז נחשב בית סאתים [עי' מה שהבאנו שם], סובר הטור דטעמו של רבי זירא שהתיר באופן זה אינו משום פי תקרה אלא משום דכיון דמקורה לא חשיב קרפף. עכת"ד הב"י. ובט"ז [ס"ק ב'] האריך לדחות דבריו כמו שכתבנו להלן, וע"ד הב"י מדין קרפף הקשה מדברי הטור בסי' שנ"ח שכתב טעם ההיתר בגונא הנ"ל של קרפף שחלקו מקורה, דחשבינן כאלו מחיצה בסוף הקירוי, עיי"ש. ובשער הציון [ס"ק י"ט] הביא שהרבה אחרונים חולקים עליו, שדוקא בקרפף הקילו דאמרינן פי תקרה גם בכה"ג

והב"י ביאר דברי הרמב"ם ד'קרן זוית' היינו שהפרצה היא בצד אף שהיא אינה אוכלת משתי רוחות, וכתב שכן דעת הרי"ף [לעיל י"א ב' מדפי הגמ'. ולא כרש"י שביאר דקרן זוית היינו שאוכלת מב' רוחות], וקירוי באלכסון היינו שהקורה מונחת לאורך הפרצה באלכסון, וכמש"כ דבזה לא אמרינן פי תקרה.

ולדברי שמואל מבואר בגמ', דבבית מיירי ש'נפרץ בקרן זוית' ו'קירוי בארבע'. ומבואר ברש"י, דהיינו שלא היתה פירצת הקירוי הולכת בקו אלכסוני ישר [מקצה אחד לקצה השני של הפירצה], אלא בקו "שבור" [כמין מדרגות], באופן שיש לקירוי ארבע "פיות" [מקבילות לכתלים הפרוצים], שיש להורידן כדי להקיף את כל ארבעת צידי הבית שנותר תחת הקירוי. והיינו, שיש בפירצה המזרחית פי תקרה של חמש אמות, ומצידה הדרומי פי תקרה של ארבעה טפחים. וכן יש בצד הצפוני פי תקרה של חמש אמות ועוד משהו, ובצד המערבי פי תקרה של ארבעה טפחים. וכיון שכן, אין אנו אומרים "פי תקרה יורד וסותם", כשם שאין אומרים "פי תקרה" באכסדרה שבבקעה, ובאכסדרה מיירי שבעינן פי תקרה בארבעה צדדים [שאינן כלל מחיצות], ובארבעה צדדים אין אומרים פי תקרה. ולרב אמרינן פי תקרה גם בד' צדדים. אמנם בתוס' ברי"ף וברא"ש הרמב"ם [פי"ז הל"ה] ביארו, דבאכסדרה יש ג' מחיצות, ולדעת שמואל אין אומרים פי תקרה אף כשיש ג' מחיצות שלימות [א"כ שיש שם ארבע מחיצות כגון שיש ברביעית שני לחיים ומשהו דאיכא שם מחיצה אף על פי שפרוצה ביתר מעשר] ולרב אמרינן פי תקרה בשביל מחיצה הרביעית. ובתוס' ורא"ש כתבו בשם ר"ת, דאף אם מוקפת משני רוחות אמרינן פי תקרה, והעלה הרא"ש דנראה כדברי ר"ת, וכן העתיק הטור, אמנם כתב דדוקא כשב' המחיצות הקיימות סמוכות זו לזו, אבל זו כנגד זו לא.

ובגמ' יש ב' לישנות, דללישנא קמא מחלוקת רב ושמואל היא בפירצה יותר מעשר אבל בעשר לכו"ע אמרינן פי תקרה, וללישנא בתרא המחלוקת היא בפירצה עשר, אבל בפירצה שהיא יותר מעשר לכו"ע לא אמרינן פי תקרה.

וכתב הרא"ש, דהרז"ה פסק כלישנא בתרא, אך לכאורה נראה דבשל סופרים הלך אחר המיקל, וכמו"כ ידוע דהלכה כרב באיסורי [בכורות מ"ט ב'] ולפי"ז גם בפירצה יותר מעשר אמרינן פי תקרה יורד וסותם. וכתב הב"י [סי' שס"א] דכן נראה שהוא דעת הרי"ף לפסוק כלישנא קמא, וכן כתב סמ"ג ור"ח, וכן נראה שהוא דעת הרמב"ם [פי"ז הל"ה]. וכתב הרב המגיד שם שדעת הרשב"א כדעת הרז"ה, אבל הוא הסכים לדעת הרי"ף והרמב"ם. וכתב הב"י, דהכי נקטינן.

ואיתא לעיל [פי"ז א'], אמר רב יהודה קורה ד' מתרת בחורבה, אמנם נראה מדברי רש"י שם נראה דאם מוקף במחיצות חוץ מרוח זו אף על פי שאין בקורה ד' אמרינן פי תקרה יורד וסותם [שפירש דמיירי בחורבה שנפלו מחיצותיה], וכן הרמב"ם [שם] בדיני פי תקרה יורד וסותם לא הזכיר רוחב הקורה, ומשמע דסבירא ליה כרש"י, אמנם בתוס' והרא"ש שם כתבו דלא אמרינן פי תקרה כשאין בקורה ד', ובטור פסק

כדעתם, והביא הב"י דכן דעת הסמ"ג, אמנם כתב דנקטינן כדברי רש"י והרמב"ם דאין כלל תנאי כזה בפי תקרה [ולא כהטור]. אמנם בדרכי משה כתב, דאין לדחות דברי התוספות והרא"ש והסמ"ג והטור מחמת דברי רש"י והרמב"ם.

עוד כתב הב"י בשם סמ"ג, דפי תקרה מועיל אפילו גבוה מכ'.

בשו"ע [סימן שס"א סעיף ב'] כתב: חצר שנפרצה במילואה, או ביותר מי', לרשות הרבים, מקום המחיצה נידון כצדי רשות הרבים שהוא כרמלית כמו שהוא החצר. ואם נפרץ בקרן זווית, אפילו בפחות מי' אסור. וכן בית שנפרץ בקרן זווית, אפילו בפחות מי', ונפרץ גם הקירוי עד שנשאר באלכסון, אסור [כפירוש תוס' ב'אלכסון']. אבל פרצה שאינה בקרן זווית, אמרינן בה פי תקרה יורד וסותם אפילו ביותר מי', והוא שלא יהא פי תקרה משופע דליכא פה [כפירוש רש"י ב'אלכסון']. ולא הביא דעת הרמב"ם בפירוש 'אלכסון', וכן השמיט דעת התוס' והרא"ש דבעינן ד' טפחים. וכתב הרמ"א: וי"א דבעינן ג"כ ברוחב הקירוי ארבעה טפחים [וכמו שפסק בדרכי משה הנ"ל כתוס' והרא"ש הסמ"ג והטור, ולא כהב"י, ועי' ביאור הלכה לקמן]. ואמרינן פי תקרה יורד וסותם אפי' בב' מחיצות, אם יש כאן ב' מחיצות שלימות דבוקות זו בזו; אבל זו כנגד זו לא [טור].

בט"ז [ס"ק ב'] האריך לדחות דברי הב"י שכתב דגם התוס' מודים לרש"י דמשופע לא אמרינן פי תקרה, וכתב דודאי להטור אמרינן פי תקרה במשופע. אמנם המשנ"ב [ס"ק י"ד] לא הביא דבריו, וכתב בשער הציון [ס"ק י"ט] דהרבה אחרונים חולקים עליו בזה [ועי' מה שכתבנו בזה בהערה 2].

כתב המג"א [ס"ק ה'], דאף דלענין קורת מבוי סגי בטפח, התם טעמא משום היכר בעלמא.

כתב המשנ"ב [ס"ק ו'ז], דאם החצר נפרצה לכרמלית מותר, דמכרמלית לכרמלית קמטלטל. וברה"ר שלנו יש להחמיר. ובחצר זו אסור לטלטל כ"א בתוך ד"א שנית דממקום המחיצה לתוך החצר מותר לטלטל בתוך ד"א דתרוייהו שם כרמלית.

עוד כתב [ס"ק ח' ט' י'], דמשמע בגמרא דאם הפרצה נעשה בשאר מקומות של הכתלים אפילו היו בשתי כתלים כל שאין בכל פרצה יותר מעשר אמות שרי. ועי' בתוס', דדוקא אם היה העומד מרובה על הפרוץ הא לא"ה אסור כשהפרצה הוא בשתי כתלים, וכ"כ הרשב"א. וכל הנאמר בענין זה הוא דוקא לענין פרצה אבל אם עשה צורת פתח וכ"ש אם עשה שתי מזוזות ומשקוף ממש בודאי שם פתח עליה ושרי. ומה שבפרצה בקרן זווית יש להחמיר אף בפחות מי', מ"מ כתב הפמ"ג דמסתבר דאם היה הפרצה פחות מאמה אין להחמיר אכן בעה"ק להרשב"א מצאתי דמשלשה טפחים ועד ארבעה צריכה שני לחיים ואם היה ארבעה אין לה הכשר עד שימעטנה מארבע וכו', ע"ש.

עוד כתב [ס"ק י"ג], דבדברי השו"ע לא נתבאר אם דוקא בדופן אחד כשהוא פרוץ אמרינן פי תקרה יורד וסותם או

אפילו בשתי דפנות, משום דלא פסיקא ליה דבר זה כדמשמע בב"י, אכן הרמ"א בהגהתו העתיק לדינא דברי הטור דסתם כשיטת הפוסקים דס"ל דאפילו פרוץ שתי מחיצות אמרינן פי תקרה יורד וסותם וכדלקמיה.

כתב בניאור הלכה [ד"ה או], דהטעם דבחצר לא כתב השו"ע דין פי תקרה הוא דמסתמא אינו מקורה מלמעלה.

עוד כתב [ד"ה עד], דבאלכסון אם הקירוי לא נפרץ ועודף על מקום הפרצה אמרינן דיורד וסותם עד למטה בארץ [א"ה]. ולא כהרב המגיד הנ"ל שהביא דיש אומרים בהיפוך].

עוד כתב [ד"ה וי"א], דהרמ"א כתב הדין דבעינן ד' טפחים בלשון 'יש אומרים', דמסתימת המחבר בזה משמע דדעתו כדעת רש"י דאפילו אין בקורה ד' אמרינן פי תקרה יורד וסותם ובאמת כתב כן בעצמו בב"י דמסתימת הרמב"ם בפ"ז מהלכות שבת בדין ל"ה גבי קורה שם משמע ג"כ דסובר כרש"י והכי נקטינן. עכ"ל. והרמ"א אזיל לשיטתו במה שכתב בדרכי משה [א"ה]. כמו שהבאנו למעלה] וכן סתם הרמ"א לעיל בסימן שמ"ז ס"ג. ומצאתי עוד פוסקים דעומדים בשיטה זו הלא המה המאור והרמב"ן וכן משמע ג"כ בחידושי הרשב"א והריטב"א [בדף פ"ו ע"ש] וע"כ אין לזוז מדברי הרמ"א. ולדעת בעלי שיטה זו אפילו היה בשלשה רוחות מחיצות גמורות ג"כ אין אומרים על מחיצה רביעית פי תקרה יורד וסותם אא"כ היה רוחב הקירוי ד' טפחים [כן משמע בתוספות שם דף פ"ו ד"ה קורה וברא"ש שם ע"ש]. ודע עוד, שדעת הרמב"ם דפי תקרה לא מהני רק שיהא מותר לטלטל בתוכו אבל לא נעשה רה"י גמור עי"ז והזורק מרה"ר לתוכה פטור, והראב"ד פליג עי"ז, וכן הוא ג"כ דעת התוספות והרא"ש דפי תקרה יורד וסותם הוא מדאורייתא והעתיקו דברי התוספות גם הרשב"א והריטב"א בחידושיהם.

עוד כתב [ד"ה ואמרינן], דגם מש"כ הרמ"א דפי תקרה הוא אפילו בשתי מחיצות הוא לא לכו"ע, דדעת הרי"ף והר"ח והרמב"ם דפלוגתייהו דרב ושמואל לענין פי תקרה הוא דוקא בשיש ג' מחיצות שלימות ואנו דנין על ענין רוח רביעית, אך הרמ"א העתיק דעת ר"ת משום שהרא"ש עומד בשיטתו, וגם הטור העתיק בסתמא את דעתו. ואולי דדעת הרמ"א רק להכניס דעה זו בתוך הי"א אבל לא להחליט כדבריו.

דף צ"ה

משנה. הבונה עלייה על גבי שני בתים, וכן גשרים המפולשים - מטלטלין תחתיהן בשבת, דברי רבי יהודה. וחכמים אוסרין. ועוד אמר רבי יהודה: מערבין למבוי המפולש, וחכמים אוסרין ...

עי' מה שהבאנו לעיל דף ו'.

פרק המוצא תפילין

משנה. המוצא תפילין - מכניסן זוג זוג, רבן גמליאל אומר: שנים שנים. במה דברים אמורים - בישנות, אבל בחדשות - פטור. מצאן צבתים או כריכות - מחשיך עליהן ומביאן, ובסכנה - מכסן והולך לו. רבי שמעון אומר: נותנן לחבירו, וחבירו לחבירו, עד שמגיע לחצר החיצונה. וכן בנו - נותנו לחבירו, וחבירו לחבירו, אפילו מאה. רבי יהודה אומר: נותן אדם תבית לחבירו, וחבירו לחבירו אפילו חוץ לתחום. אמרו לו: לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה ...

פסקו כל הפוסקים כת"ק דמכניסם זוג זוג. ולמסקנת הגמ' [צ"א] מבואר, דפליגי בשבת אם היא זמן תפילין או לאו זמן תפילין, וביאר רש"י, דתנא קמא סבר שבת זמן תפילין, ואין התפילין נחשבות כתכשיט אלא קיום המצוה בלבד הוא שעושה אותן למלבוש. הילכך, רק זוג אחד מותר להכניס. ועוד, דכיון דשבת זמן תפילין היא, הרי יש איסור "בל תוסיף" בהנחת שתי זוגות תפילין, ואתי איסור בל תוסיף ועושה את התפילין למשא. ורבן גמליאל סבר שבת לאו זמן תפילין הוא, ולא המצוה גורמת שיהא על התפילין שם מלבוש, אלא הן תכשיט מצד עצמן. וב"ב תוסיף" ליכא כיון שבשבת לא נוהגת מצות תפילין כלל. והקשה התוספות יו"ט, דלפי"ז מה שפסקו כאן כל הפוסקים כדברי ת"ק סותר למה שקי"ל דשבת לאו זמן תפילין [טוש"ע סי' ל"א], ונמצאו שתי הלכות פסוקות דסותרן אהדדי, אמנם ברבינו יונתן מבואר דסברת ת"ק דכיון דבחול אסור ללבוש שני זוגות תפילין משום בל תוסיף לכן גם בשבת אי"ז תכשיט, ולפי"ז לא קשה מידי, ועי' במג"א שיובא להלן בזה.

ולגבי שעת הסכנה ששנינו דמכסן והולך לו, מבואר בגמ' [צ"א א'-ב' ע"פ] מסקנת רש"י שם, דמירי דוקא בסכנה מפני שגזרו שלא להניח תפילין ואם יראוהו עם התפילין יהרגוהו ולכן אינו מכניסם וגם אינו מחשיך עליהם, אבל בסכנת לסטים גויים שיש חשש שמא יבזו את התפילין [ואינו חושש אם ימצאו בידו] יוליכם פחות פחות מד' אמות, וזה עדיף מליתנו לחבירו וחבירו לחבירו, וע"ז פליג ר"ש וסובר דעדיף ליתנו לחבירו וכו' מלהוליכו פחות פחות מד' אמות. וכתב הרמב"ם [פי"ט הכ"ד], מוליכין פחות פחות מארבע אמות או נותנם לחבירו וחבירו לחבירו. וכ"כ הטור [סי' ש"א]. וביאר הב"י, דאף דנקטינן כת"ק דמותר ע"י הולכה פחות פחות מד' אמות, מ"מ קי"ל ג"כ דמותר ע"י נתינה לחבירו והלאה כמו שפסק בפ"ב [ה"ז]. ועי' היטב מה שכתבנו בזה להלן לגבי טלטול חפץ כה"ג.

ובתפילין חדשות דאיתא במשנה דאינו מכניסם, למסקנת הגמ' [צ"א א'] החילוק בין חדשות לישנות דחדשות מיירי אף שיש בהם רצועות אם הם לא קשורים, ולדעת הרי"ף הרא"ש והרמב"ם [שם], היינו שבאופן כזה חיישינן שמא הם קמיעים

ולכן אינו צריך גם להחשיך עליהם, דטרח איניש לעשות קמיע כעין תפילין. אמנם הרב המגיד חלק עליהם, וכתב דלמסקנת הסוגיא אינו מכניסם כיון שאינם קשורים ואינו יכול לטלטלם, אך לעולם מחויב להחשיך עליהם.

ובשו"ע [סימן ש"א סעיף מ"ב] כתב: המוצא תפילין בשבת בבזיון, במקום שאין משתמדין, אם יש סכנה שגזרו שלא להניח תפילין, מכסן והולך לו. ואם אין סכנה, אם יש בהם רצועות שבכך ניכר שהם תפילין ולא קמיעות והן קשורות שיכול ללבשן, מכניסן זוג זוג דרך לבישה עד שיכניסן כולם. ואם היו רבים, שלא יספיק ללבשן ולהכניסן זוג זוג, יחשיך עליהם עד הלילה ויביאם. ואם ירא להחשיך מפני לסטים, מוליכם פחות פחות מד"א, או נותנם לחבירו וחבירו לחבירו עד שמגיע לחצר החיצונה.

במג"א [ס"ק נ"ד], הביא קושית התוי"ט הנ"ל דכיון דקי"ל דשבת לאו זמן תפילין א"כ אין בל תוסיף ללבוש ב' תפילין והוי תכשיט וכדברי ר"ג, ולמה קי"ל כת"ק דמכניסם זוג זוג. וצריך לומר, כיון דאנן לא בקיאינן לכיון המקום כמ"ש סי' ל"ד לענין תפילין דרש"י ור"ת עיי"ש, ואם יניח שלא במקומו יהיה משאוי, לכן לא יניח אלא זוג אחד [ועמ"ש ססי' תרנ"א]. והמהרש"א [צ"א ב' תוד"ה לא] כתב, דאפילו למ"ד שבת לאו זמן תפילין הוא אסור ללבוש יותר מזוג אחד, דלא התירו לו יותר ממלבושו בחול, וכ"כ רבינו יונתן [וכמו שהבאנו דבריו לעיל], ומה שהעמידו כמ"ד שבת זמן תפילין הוא משום דמתניתין ר"מ הוא דס"ל כן, עיי"ש. אבל אשה אסורה להכניסה, ואף על גב דקי"ל דמותר לצאת בשק מפני שהרועים רגילים לצאת בהם מקרי מלבוש לכל אדם, שאני נשים שהן עם בפ"ע [שבת ס"ב א']. ולכן נ"ל, שאם יצאה בטלית מצוויצת חייבת חטאת [במחצית השקל כתב היינו מפני הציצית התלויה בה, ובמשנ"ב ס"ק קנ"ח כתב דכיון אין אשה רגילה לילך בטלית כזה הוי משוי לגבה]. ודבר שהוא מלבוש גמור לאיש מותרת אשה לצאת בו, ועי' ביו"ד סי' קפ"ב, [דאין בזה חשש משום לא תלבש אם לובשתו להתחמם. מחצית השקל], וטבעת לא מקרי מלבוש גמור [ר"ל דלכן אשה היוצאת בטבעת שיש עליה חותם חייבת, עי' שבת ס"א]. וכתב במשנ"ב [ס"ק קנ"ח] דיש אחרונים החולקים על המג"א וסוברים דאשה המוצאת תפילין מותרת להכניסם, דכיון דמדינא דגמרא אין עליהן איסור בזה רק דלכתחילה אין נכון להניחן לא מקרי משוי לגבה ועיין בשער המלך [פי"ט משבת], שמצא בשיטה כתב יד הרה"ב דהרשב"א חולקים בזה. עוד כתב, דגם על מה שכתב המג"א דאם יצאה אשה בטלית מצוויצת חייבת חטאת, גם בזה יש חולקים עליו.

עוד כתב במשנ"ב [ס"ק קנ"ו], שהמג"א [סי' י"א ס"ק א'] שכתב דבזמנינו אין מצוי לעשות קמיע כעין תפילין, וע"כ אפילו באלו שאין להם רצועות צריך עכ"פ לשמרן ולהחשיך עליהן.

עוד כתב השו"ע [שם סעיף ה'] : אסור להוליך חפץ פחות פחות מארבע אמות ואפילו בין השמשות, ואפילו בכרמלית. כתב המג"א [ס"ק ד'], דבחפצי הפקר שרי אף אם יצא החפץ חוץ מתחום [וכנפסק בטוש"ע סי' ת"א דחפצי הפקר קונים שביתה].

כתב המשנ"ב [ס"ק י"ב י"ג] דלדעה הראשונה שבס"ג דמותר למסור לחבירו והלאה, אף שנפסק בס"ה דאדם אחד אסור להוליך חפץ פחות פחות מד' אמות שמא יעבירו ד' אמות בבת אחת, מ"מ אם ע"י הרבה בני אדם שכ"א אינו מוליך כ"א פחות מד' אמות, אף דע"י כולם נתטלטל החפץ שטח רב לית לן בה. ולדעה השניה שבס"ג הוא להיפך, דאף במקום שהתירו לטלטל פחות מד' אמות [כגון מי שהחשיך לו בדרך המזכר סי' רס"ז ס"ט, או במוצא תפילין המוזכר בסימן ש"א סמ"ב] ע"י כמה אנשים אסור דגרע משום דאיכא זילותא דשבת. ובסי' ש"א סמ"ב סתם השו"ע כדעה הראשונה להקל, ומ"מ לדבר הרשות טוב לחוש לדעת האוסרים. ודע דמה שהתיר המחבר ההולכה ע"י הרבה בני אדם מועיל רק לענין ההולכה ברה"ר או בכרמלית, אבל לא להוציא מרה"י לכרמלית, וע"כ לא יפה עושין איזה קהלות בשבת שנותנים ס"ת לבהכ"נ והולכין דרך הרחוב שהיא עכ"פ כרמלית ע"י הושטה מאחד לחבירו בפחות מד' אמות ועושין איסור במה שמוציאין מן הבית לרחוב דלזה לא מהני הושטה ועיין בט"ז [ס"ק א'] שדעתו דאף ע"י גוי אסור להוציאה מן הבית. [ולענין מילה עיין סימן של"א משנ"ב ס"ק כ'].
ובביאור הלכה [ד"ה וליתנו] הקשה ע"ד הט"ז, דהרי הוי שבות דשבת לצורך מצוה, ותירץ דהט"ז אזיל לשיטתו [סימן ש"ז ט"ז סוף ס"ק ד'] דלא התירו ע"י גוי רק להביא דרך חצר שלא עירבו, אבל לא דרך כרמלית דאתי לאחלופי ברה"ר, עיי"ש. אבל לפי מה שכתב אליה רבה שם בשם כמה פוסקים דמותר אף בכרמלית [והעתקנוהו שם בבה"ל עיי"ש], ממילא מותר אף בזה.

עוד כתב [ד"ה וחבירו], דמלשון השו"ע משמע דדוקא ע"י הרבה בני אדם שכל אחד מוליך פחות מד' אמות. אמנם בפמ"ג סימן רס"ו משמע דס"ל דאפילו ע"י שני בני אדם נמי שרי [דהיינו שאחד מוליך מתחלה פחות מד"א ונותנו לחבירו שיוליך גם הוא פחות מד"א ואח"כ לוקחו ממנו ומוליך עוד פחות מד"א ונותנו לחבירו וחזור עוד חליה], אבל איני יודע מנין לו, שאפשר דכיון שזה האדם מוליך כמה פעמים פחות מד' אמות הרי הוא בכלל גזירת חז"ל שאסרו להוליך פחות מד' אמות אם לא למי שהחשיך לו בדרך המבואר בסימן רס"ו.

דף צ"ו

... ומאן שמעת ליה שבת זמן תפילין - רבי עקיבא. דתניא: ושמרת את החקה הזאת למועדה מימים ימימה - ימים ולא לילות. מימים ולא כל ימים, פרט לשבתות וימים טובים, דברי

עוד כתב [ס"ק קנ"ז], דמה שכשהן קשורות מכניסם, היינו שבראש יש קשר ש"ר וכן בשל יד קשר של יד מתוקן כראוי לפי מדתו [ולא גדול יותר] שיהא יכול ללבשו ואם אינן קשורות ובשבת הלא אסור לעשות קשר א"כ לא יוכל להכניסן דרך לבישה זוג זוג צריך להמתין עד שתחשך ולהביאם.

... רבי יהודה אומר: נותן אדם חבית לחבירו, וחבירו לחבירו אפילו חוץ לתחום. אמרו לו: לא תהלך זו יותר מרגלי בעליה.

בגמ' [צ"ז ב'] נאמרו ג' אוקימתות להעמיד מחלוקתם: לדעת רבא נחלקו בחבית שקנתה שביתה ומים שלא קנו שביתה אם בטלה החבית לגבי המים. לדעת רב יוסף מה שהיקל רבי יהודה הוא דוקא בשיירא מחמת אונסם [שאינן להם מים], ורב אשי מחלוקתם בחבית ומים של הפקר, ו'אמרו לו' היינו רבי יוחנן בן נורי הסובר דנכסי הפקר קונים שביתה.

וכתב הרא"ש בשם הרז"ה, דלאוקימתת רב אשי כיון שלעיל [מ"ו א'] נפסק דלא כרבי יוחנן בן נורי, ממילא הלכה כרבי יהודה, והרי"ף לא פירש [שהעתיק רק את מחלוקתם במשנה ולא מה שאמרו ע"ז בגמ'], ונראה מדבריו שאין הלכה כרבי יהודה. וכתב ע"ז הרא"ש, דנראה מה שלא הביא הרי"ף האיך אוקימתות בזה דלאוקמתא של רבה ורב יוסף פשיטא דהלכה כרבנן [כיון דהוא מחלוקת חדשה והוא יחיד], ולאוקמתא של רב אשי כבר נפסק לעיל דנכסי הפקר אינם קונים שביתה. ודעת הרמב"ם [פי"ב משבת ה"ז] לפסוק כרבי יהודה. וכתב הרב המגיד שכן דעת הראב"ד [בהשגות, שכתב דלא התירו כה"ג אלא במקום הדחק] והרז"ה [ר"ל, ולפי"ז מיירי בחבית ומים של הפקר כנ"ל], אבל הרמב"ן [במלחמות] כתב שאין הלכה כרבי יהודה כיון דאוושא מילתא, ואפילו במוצא תפילין אסור כהאי גוונא [שהרי לת"ק מוליכו פחות פחות מד"א כמובא למעלה], וכל שכן לדבר הרשות. וכתב הב"י [סי' שמ"ט], דטעמו של הרמב"ן דאף שלענין תחומין בנכסי הפקר הלכה כרבי יהודה, אבל לענין שיהא נותן לחבירו וחבירו לחבירו לא קיימא לן כוותיה אלא כתנא קמא דסבירא ליה שלא הקלו כן אפילו בתפילין משום דאוושא מילתא, וכדאיתא בגמרא [ולדעתו גם במקומות שהתירו ע"י טלטול ד' אמות מ"מ לא התירו ע"י מסירה לחבירו. עי' להלן בדברי המשנ"ב].

עוד כתב הב"י, דברבינו ירוחם וכלבו מבואר שלא התירו להוליך פחות פחות מארבע אמות אלא רק במקום הצורך, ואפילו בכרמלית. וכתבו התוס' [לעיל ל"ד א' ד"ה ואמאי] והמרדכי, דלהוליך פחות פחות מארבע אמות גזרו נמי בין השמשות.

בשו"ע [סימן שמ"ט סעיף ג'] כתב: מותר לו לאדם לעקור חפץ מרשות הרבים וליתנו לחבירו שאצלו בתוך ארבע אמותיו וחבירו לחבירו שאצלו, אף על פי שהחפץ הולך כמה מילין ברשות הרבים, ובלבד שלא יוציאנו חוץ מתחום שלו [דעת הרמב"ם הרא"ש הראב"ד והרז"ה]; ויש מי שאוסר [דעת הרמב"ן].

רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: לא נאמר חוקה זו אלא לענין פסח בלבד ... וסבר רבי עקיבא שבת זמן תפילין הוא? והתניא, רבי עקיבא אומר: יכול יניח אדם תפילין בשבתות וימים טובים - תלמוד לומר והיה לך לאות על ירך - מי שצריכין אות, יצאו אלו שהן גופן אות ...

תפילין בלילה

מבואר דמהפסוק שדורש ריה"ג ממעטים גם שלילה לאו זמן תפילין, ואילו מהפסוק של ר"ע ממעטים רק שבתות ויו"ט. [ועי' בב"י סי' כ"ט, דיש נפק"מ בין שתי הילפותות דשבת לאו זמן תפילין, דלרבי יוסי הגלילי דנפק מקרא ד"ימים ימימה" יש איסור מדאורייתא להניח תפילין בשבת ויו"ט, ד"ושמרת" משמע השמר לך פן תניחם, ולר"ע דנפק מ"לאות על ירך" אין כאן רק פטור מלהניחם ולא איסור, אמנם מדרבנן אסור להניחם שמא יצא בהם לרה"ר, עייש"ה].

ואיתא במנחות [ל"ז ב'], אמר רבינא, הוה יתיבנא קמיה דרב אשי וחשך והניח תפילין, ואמרי ליה: לשמרן קא בעי להו מר, ואמר לי אין, וחזיתיה לדעתיה דלאו לשמרן הוא בעי, קסבר הלכה ואין מורין כן. ופירש רש"י דר' אשי סובר דהלכה דלילה זמן תפילין, והטעם שאין מורין כן שמא ישכחם ויישן בהם. אמנם לדעת ר' אלעזר בגמ' שם כל המניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בעשה, ולר' יוחנן עובר בלאו.

וכתב הרא"ש [הל' תפילין סי' י"ז] בשם בעל התרומה, דקי"ל כדברי ר' אשי דלילה זמן תפילין, ולכן אם היו בראשו וחשכה אין צריך לחלצן, אבל לכתחילה אין להניחם קודם הזמן הזה.

והרמב"ם [תפילין פ"ד ה"א] פסק כמאן דאמר לילה לאו זמן תפילין הוא והמניחן בלילה עובר בלאו, ומ"מ כתב שאם הניחן קודם שתשקע החמה וחשכה עליו אפילו הן עליו כל הלילה מותר, ואין מורין כן. וכתב הב"י [סי' ל"א] דלשיטתו ר' אשי ג"כ סובר דלילה לאו זמן תפילין, אך כל זה דוקא לענין שלא יניחם לכתחילה אבל אם כבר הם בראשו אינו חייב לחלצם כי היכי דלא תיקשי הלכתא אעובדא דרב אשי.

ולפי הגירסא שלפנינו בסוגיא הנ"ל [המובא למעלה] משמע, דכדי לשמרם מותר לכתחילה אף להניחם לכתחילה [דלשון הגמ' "חשך והניח תפילין"], וכן מבואר ברש"י שם, וכתב הרא"ש דכן הגירסא בכל הספרים, אך הרי"ף גרס "חשך ולא סליק". והרמב"ם [פ"ד ה"ב] כתב: ואם לא חלץ תפיליו מששקעה החמה מפני שלא היה לו מקום לשמרן ונמצאו עליו כדי לשמרן מותר. וכתב הב"י, דמשמע דכל ההיתר ב"לשמרם" הוא שלא לחלצן, אבל להניחם לכתחילה לא, וכגירסת הרי"ף. וכתב דלענין הלכה כיון דהרי"ף והרמב"ם מסכימים שאין להניחם בתחילה בלילה, הכי נקטינן.

ג מכיון שעיקר הסוגיא היא במנחות ל"ו ובסוכה כ"ה, הבאנו כאן רק את עיקרי הדברים.

ובשו"ע [סימן ל' סעיף ב'] כתב: אסור להניח תפילין בלילה, שמא ישכחם ויישן בהם. אם הניחם קודם שתשקע החמה וחשכה עליו, אפילו הם עליו כל הלילה, מותר ואין מורין כן. אם לא חלץ תפילין מששקעה חמה מפני שלא היה לו מקום לשמרן, ונמצאו עליו כדי לשמרן, מותר, ומורין כן.

תפילין בשבת יו"ט וחיה"מ

מבואר בגמ', דבין לריה"ג ובין לר"ע לילה לאו זמן תפילין, אלא שנחלקו מהיכן לדרוש זאת. וכדעתם פסקו כל הפוסקים דאסור להניח תפילין בשבת ויו"ט [ודלא כדעת ר"מ הסובר בע"ב דשבת זמן תפילין]. ועי' בב"י [סי' כ"ט], דיש נפק"מ בין שתי הילפותות דשבת לאו זמן תפילין, דלרבי יוסי הגלילי דנפק מקרא ד"ימים ימימה" יש איסור מדאורייתא להניח תפילין בשבת ויו"ט, ד"ושמרת" משמע השמר לך פן תניחם, ולר"ע דנפק מ"לאות על ירך" אין כאן רק פטור מלהניחם ולא איסור, ורק מדרבנן אסור להניחם שמא יצא בהם לרה"ר, עייש"ה.

כתבו התוס' כאן ובמנחות [ל"ז ב' ד"ה יצאו], דמה שממעטים שבתות וימים טובים שהם עצמם קרויים אות לאו, ה"ה לחול המועד, שהרי גם הוא אסור בעשיית מלאכה שאין בה צורך המועד, וכמו"כ יש אות מה שבפסח אסור באכילת חמץ ובסוכות דחייב בסוכה. אמנם בירושלמי [מ"ק פ"ג ה"ד] משמע דחול המועד חייב בתפילין. והרא"ש [הלכות תפילין סי' ט"ז] כתב כל זה, וכתב דמסתבר דגמרא דידן אינה חולקת על הירושלמי, ודוקא בימים טובים דומיא דשבתות שאסורים לגמרי ממלאכה אין להניח תפילין. וכתב עוד שבספר העתים כתוב בשם גאון, שאסור להניח תפילין בחול המועד, והרא"ש דחה דבריו, ואח"כ כתב ויש שמניחין תפילין בלא ברכה והמברך לא הפסיד. והמרדכי כתב בשם ר"י, דנראה ראייה גמורה מן הירושלמי דחול המועד חייב בתפילין, ואמנם הסמ"ק ובספר התרומה פירשו דיש להניח בלא ברכה, אך מהר"ם היה מברך עליהם.

אמנם הרשב"א כתב בתשובה [ח"א סי' תר"צ, ובמיוחסות סי' רל"ז] שאין מניחין תפילין בחול המועד, וכתב שכן דעת התוספות והראב"ד וכן אנו נוהגים. וכתב הב"י [סי' ל"א], דעכשיו נהגו כל בני ספרד שלא להניחם בחול המועד. ושמעתי שמקודם היו מניחם אותם בחול המועד כדברי הרא"ש, ואח"כ מצאו שכתב רשב"י במאמר אחד [מדרש הנעלם לשיר השירים, זוהר חדש] שאסור להניחם בחול המועד, ועל כן נמנעו מלהניחם בחול המועד, עיי"ש בחומר הענין, ומאחר שבש"ס דידן לא נתבאר דין זה בפירוש, מי יערב לבו לגשת לעבור בקום עשה על דברי רבי שמעון בן יוחי המפליג כל כך באיסור הנחתן. וכן כתב מורי דודי ה"ר יצחק קארו ז"ל בתשובה.

ובשו"ע [סימן ל"א סעיף ב'] כתב: בחוה"מ גם כן אסור להניח תפילין מהטעם הזה בעצמו, שימי חול המועד גם הם אות.

וכתב הרמ"א: וי"א שחול המועד חייב בתפילין [וכמש"כ הרא"ש ודעימיה]. וכן נוהגין בכל גלילות אלו להניחם במועד ולברך עליהם, אלא שאין מברכים עליהם בקול רם בבהכנ"ס כמו שאר ימות השנה.

כתב הט"ז [ס"ק ב'], דנראה דמ"מ מי שמניח בלא ברכה בחול המועד שפיר עבד, כיון דקי"ל בכל דוכתא ברכות אינן מעכבים. וכתב המשנ"ב [ס"ק ח'] דהאחרונים הסכימו לדעתו בזה, ובפרט שהגר"א ז"ל כתב שאין לדעת הי"א עיקר בש"ס, ועכ"פ לענין ברכה בודאי יש להחמיר.

עוד כתב הט"ז, דנראה דהמניח בחול המועד יש לחולצן קודם הלל ומכ"ש קודם קריאת התורה, שהרי הם באים בשביל המועד ומורים על עיקר האות, משא"כ בר"ח שאין הטעם משום אות אלא משום קדושת כתר לכן החולצן חולץ קודם מוסף כמ"ש ס"ס כ"ה. והמנהג שכתב הרמ"א שאין מברכין בקול רם הוא תמוה, דכלפי שמיא מי מחלקים בין סתר לגלוי. ובמשנ"ב [ס"ק ז'] כתב, דעכשיו נהגו איזה אנשים לסלקן בחוה"מ אחר קדושה של תפילת י"ח, ומ"מ צריכין לזהר לכיין לשמוע חזרת התפלה.

במג"א [ס"ק ב'] כתב בשם סמ"ק, דהמניח בחול המועד אינו עובר משום בל תוסיף כיון שאינו מכוין להוסיף [ועסי' תרס"ח, עמ"ש סי' כ"ט וססי' כ"ה]. וכתב במשנ"ב [ס"ק ח'], דלכן קודם ההנחה יחשוב בדעתו אם אני מחוייב אני מניחן לשם מצוה ואם לאו אין אני מניחן לשם מצוה.

עוד כתב המג"א [ס"ק ד' ובמשנ"ב ס"ק ח'], שלא ילך בהם ברה"ר רק יניחם בבהכנ"ס. והוסיף המשנ"ב, דאין נכון שבהכ"נ אחת קצתם יניחו תפילין וקצתם לא יניחו משום לא תתגודדו. ומי שאין מניח תפילין בחוה"מ שמתפלל בבה"מ שמניחין תפילין יש לו ג"כ להניחן ובלי ברכה וצבור שנהגו להניח תפילין אין להם לשנות מנהגם. תפילין דר"ת אין להניחם בחוה"מ.

דף צ"ז

משנה. היה קורא בספר על האיסקופה, ונתגלגל הספר מידו - גוללו אצלו. היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו, עד שלא הגיע לעשרה טפחים - גוללו אצלו, משהגיע לעשרה טפחים - הופכו על הכתב. רבי יהודה אומר: אפילו אין מסולק מן הארץ אלא כמלא מחט - גוללו אצלו. רבי שמעון אומר: אפילו בארץ עצמו - גוללו אצלו, שאין לך דבר משום שבות עומד בפני כתבי הקודש ...

בגמ' [צ"ח א'] הקשו מה ההבדל בין הרישא באסקופה דמותר בכל גונא לגוללו אצלו, ובין הסיפא בגג דדוקא עד שלא הגיע לעשרה טפחים מותר לגוללו. ותירץ רבה, באסקופה רבים דורסים עליה וממילא יש ביזיון לכתבי הקודש, ואף שגם

אסקופה היא רה"י ולפניה יש רה"ר ואם היה עוקר הספר מרה"ר אליו היה בזה חיוב דאורייתא, מ"מ כיון דאוגדו בידו הוא רק דרבנן הקלו משום ביזיון כתבי הקודש.

והקשה אביי, דמבואר בכרייתא דגם באסקופא אם נתגלגל חוץ לד' אמות הופכו על הכתב כבסיפא כיון שאם לא יהיה אוגדו בידו יבוא לטלטלו ד' אמות ברה"ר. ולכן תירץ אביי, דהחילוק דברישא מיירי שהאסקופה עצמה היא כרמלית וחוצה לה רה"ר ולפנים ממנה רה"י, והקילו כיון דיש כאן תרתי דרבנן גם לפניו הוא כרמלית וגם אוגדו בידו, משא"כ בסיפא מיירי שלפניו רה"ר [ובהמשך מקשה הגמ' דגם אליבא דאביי אם יעקור ברה"ר ויעבור דרך הכרמלית לרה"י ויניחו ברה"י יתחייב, דאמר רבא המעביר מתחילת ד' לסוף ד' והעבירו במקום פטור חייב, ומתיר דמיירי באסקופה ארוכה שעד שיבוא להניחו ברה"י, יזכר מאיסור מאיסור שבת וימנע מכך. עוד מתיר דהא מני בן עזאי היא דמהלך כעומד דמי, וממילא עצם ההילוך בכרמלית הוי הנחה ולא יתחייב כשיניחו אח"כ ברה"י. ועיי' להלן בזה].

ורש"י בשבת [ה' ב'] ביאר כדברי אביי שם. והרמב"ם [פט"ו הכ"א] הביא דין הברייתא דכל מה שהתירו באסקופה הוא דוקא בתוך ד' אמות, אבל בנתגלגל חוץ לד' אמות אסור, והיינו כאביי דגם באסקופה דוקא בתוך ד' אמות התירו. אך הרא"ש [בעירובין פ"י סי' ג'] כתב בשם הר"ז"ה דלא קי"ל כדברי ברייתא זו, אלא כסתמא דמשנה דאין חילוק אם נתגלגל לתוך ד' או חוץ לד', וכדברי רבה. וכתב הרא"ש דזהו גם דעת הר"י [שם בעירובין] דהביא המשנה כצורתה ולא חילק בזה. ובטור [שם] פסק כדברי הר"י [והרא"ש דמיירי אף באסקופה שהיא רה"י, והסיבה שהתירו היא מצד כתבי הקודש].

ובשו"ע [סימן שנ"ב סעיף א'] כתב בדין קורא על האסקופה: הקורא בספר על האסקופה ונתגלגל ראש האחד מהספר מידו, ונשאר ראש השני בידו, גוללו אצלו. אפילו נתגלגל חוץ לד' אמות, אפילו ברשות הרבים והאסקופה ברשות היחיד, משום בזיון כתבי הקודש התירו [וכדברי הר"י [והרא"ש] והטור, ודלא כהרמב"ם]. וכתב הרמ"א: דרבים דרסי על האסקופה [והיינו ג"כ כשיטת רבה דהוא מצד ביזיון כתבי הקודש וכנ"ל].

כתב המג"א [ס"ק ג' ובמשנ"ב ס"ק ח'], דאם אין הספר מוטל במקום דדרסי רבים, אף שהוא מוטל בביזיון, אין היתר להרימו. ומה דהתירו בתפילין [בעירובין צ"ד א', ונפסק בטוש"ע סי' ש"א סמ"ב], כתבו תוס' [עירובין ק"ג א' ד"ה ולא] דשם מיירי שמוטל בביזיון טפי.

והקשה הט"ז [ס"ק ב'], דבטור וש"ע כתוב הדבר בסתמא, ולא הזכירו דדוקא באסקופה דדרסי בה רבים יש בזה היתר [ורק הרמ"א הזכיר דבר זה]. ועוד הקשה לדברי הרמב"ם דפסק כאביי אמאי לא הזכיר דמיירי באסקופה ארוכה דעד שיבוא לרה"י יזכר [וכתירוף הגמ' אליבא דאביי כנ"ל], ואי אפשר לומר

דיתרץ כהתירוץ השני בגמ' דהא מני בן עזאי, דהא לא קי"ל כבן עזאי, וצ"ע.

והביאור הלכה [ד"ה דברים] כתב דיש הרבה ראשונים דסוברים כדברי הרמב"ם דהלכה כאב"י [ודלא כמש"כ בטוש"ע], ועל קושיית הט"ז למה לא כתב הרמב"ם דכל ההיתר הזה הוא דוקא באסקופה ארוכה, תירצו בב"ח ובביאור הגר"א ובית מאיר, דהרמב"ם מיירי בשלא היה רה"י מצד אחר של הכרמלית, וממילא לא שייך כאן עקירה ברה"ר והנחה ברה"י. וכן משמע קצת מלשון הרמב"ם שלא הזכיר שם איסקופה כלל, ומ"מ את דין המחבר שהעתיק תירוץ דרבה נראה שאין לדחות, דהא הרו"ה והרא"ש והטור הסכימו כן, וגם באור זרוע כתב בהדיא דלהלכה נקטינן כתירוץ דרבה דמשום בזיון כתבי קודש התיירו, ואפילו חוץ לד"א, וכמו שפסק בשו"ע.

עוד כתב המג"א [ס"ק א' ובמשנ"ב ס"ק ה'], דמשמע בשו"ע דבאופן שאין אוגדו בידו אף בכרמלית אסור, וכ"כ הב"ח. ודלא כעולת שבת שכתב דבכרמלית מותר אף כשאין אוגדו בידו.

ובדין קורא בראש הגג כתב בשו"ע [סימן שנ"ב סעיף ב'] : היה קורא בו על הגג ונתגלגל ראשו האחד מידו, עד שלא הגיע לעשרה טפחים התחתונים הקרובים לארץ, גוללו אצלו; הגיע לעשרה טפחים התחתונים, אם הכותל משופע בענין שנח עליו, אסור לגוללו אצלו; וכדי שלא יעמוד בבזיון, הופכה על הכתב. ואם אינו משופע, כל זמן שלא הגיע לארץ גוללו אצלו.

כתב המג"א [ס"ק ד' ובמשנ"ב ס"ק י"ב] דכשהספר לא הגיע לעשרה טפחים גוללו אצלו אפילו אם היה נח שם ע"ג זיו בין שהיה הזיו רחב ד', ובין שלא היה בו ד'. ובכל זה מותר לכו"ע אפילו בשאר דברים שאינם כתבי הקודש כגון שהיה בידו סדין ונתגלגל ראש האחד מידו, דכאן יש ג' קולות, אחד שאוגדו בידו, שני שהוא כרמלית, שלישי שהוא למעלה מעשרה.

כתב המשנ"ב [ס"ק י"ב], דכשאין הכותל משופע, אפילו יש רק כמלא מחט בינו ובין הארץ, כיון שלא נח ממש על הארץ ותלוי באויר, לא מיקרי הנחה, וגוללו אצלו. ודוקא

בכתבי הקודש מקילינן אבל בשאר דברים כל שהגיע לאויר העשרה טפחים שהוא אויר רה"ר אף שלא נח אסור להביאו אצלו, דגזרינן שמא יפול כולו לארץ ויבוא ג"כ לאתויי אצלו. ויש מקילין בזה. ובביאור הגר"א חולק על מש"כ בשו"ע דכשהכותל אינו משופע סגי במשהו בינו לארץ, והוא סובר דכל שהגיע תוך ג' סמוך לארץ חשוב כמונח על הארץ, וכתב בביאור הלכה [ד"ה גוללו] דכן דעת הר"ח והרמב"ן שהובא ברב המגיד.

ובכותל משופע דאסור למשוך הספר אצלו כשנכנס בתוך עשרה כיון דהיתה הנחה ברה"ר, כתבו תוס' בסוגיין [ד"ה בכותל] והביאם המג"א [ס"ק ה'], דדוקא כשרבים מכתפים על אותו כותל דאז הוא נחשב כרה"ר, אך כשאין רבים מכתפים עליו מותר למשוך הספר בכל אופן. ובביאור הלכה [ד"ה בענין] הביא דהרשב"א כתב בשם הרמב"ן דאף בכותל שאין רבים מכתפים עליו אסור. וכתב הרשב"א דסברת התוס' יותר מובנת. ובדברי הריטב"א נראה דסובר כהרמב"ן.

אם מה שהתיירו באסקופה לגוללו אצלו הוא דוקא בכתבי הקודש

כתב הב"י בשם הרב המגיד, דמשמע מתוך הסוגיא דדוקא כתבי הקודש אבל שאר דברים מכי נחו להו אסור אפילו תוך ארבע אמות [ואפילו נפלו לכרמלית. דרכי משה], וכן כתב הרשב"א. אבל בהגהות אשר"י כתב, דהא דתנן נתגלגל הספר מידו גוללו אצלו לאו דוקא ספר, אלא אפילו דבר אחר, לרבא דלא גזר גזירה לגזירה [עי' שבת י"א ב']. וכאן הוא גזירה דחיישינן שמא יביאו אצלו, וגם אם יביאו דרך האסקופה הרי מיירי אף בכרמלית כמש"כ הדרכי משה]. והקשה הב"י, דלדעת הרשב"א והרב המגיד קשה דהוה ליה גזירה לגזירה, וצריך עיון. ומכל מקום אין להקל ראש במה שהם החמירו.

וברמ"א [שם] כתב : ודוקא כתבי הקודש, אבל בשאר דברים אסור, אפילו לא נפלו אלא לכרמלית. [וכמש"כ הרשב"א והרב המגיד].

וכתב המשנ"ב [ס"ק י'], דכמה אחרונים מקילים בכרמלית אף בשאר דברים, ונראה דאין להקל ברה"ר שלנו, דיש אומרים שהיא רה"ר דאורייתא [עי' סי' שמ"ה ס"ז, ובביאור הלכה [שם]

הודעה חשובה

ניתן להקדיש את עלון סיכומי דף היומי בעיון היוצא מידי שבוע ע"י כולל ומכון ראש פינה, ובו סיכומים על הדף היומי של כל השבוע הסמוך של: הרא"ש, רמב"ם, רי"ף ר"ן, טור ב"י, שו"ע מ"א ט"ז ומשנ"ב על הדף, מידי שבוע להצלחה או לע"נ, העלון מודפס ב20,000 עותקים ומופץ בכל הארץ, מלבד זה הוא נשלח במייל לרבבות אנשים ברחבי העולם, בלמעלה מ-10 מדינות, ומהם זה נשלח לעוד רבבות רבות של אנשים, כך שמעיינים בו למעלה ממיליון איש מידי שבוע. בהקדשה אחת אתם מנציחים את יקירכם במפעל התורה וזיכוי הרבים מהגדולים בעולם, או זוקפים להצלחתכם או לרפואת יקירכם את זכות הרבים ולימוד התורה של ציבור ענק זה

מעלת לימוד התורה היא הסגולה

הבדוקה והמנוסה יותר מכל

הסגולות שבעולם

בסכום של \$1,000 תוכלו לזכות בהקדשה זו, כל הקודם זוכה!
רק שני הקדשות יופיעו מידי שבוע בעמוד הראשון של העלון!

**לפרטים: בטלפונים או בחייל החופאים בתחתית האמוד
הראשון שבאלון זה. וכן ניתן לשלם בנדריים פלוס או בקהילות
אל שם מכון ראש פינה, ולכתוב שם את פרטי ההקדשה**